

CERCETĂRILE ȘI SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE LA BUDA*

IN ANUL 1952 învățătoarea Capșa Maria din satul Buda, comuna Blăgești, raionul Buhuși, cu prilejul unei excursii făcută cu elevii, pentru cunoașterea formelor de relief ale împrejurimilor, a observat pe unul din picioarele Dealului Viilor un număr mare de oase.

Ispitită de forma exterioară a oaselor, și mai ales de dimensiunile lor puțin obișnuite, avu atunci buna inspirație de a semnala acest lucru Muzeului de arheologie din Piatra Neamț și filialei Academiei din Iași.

În cursul anchetei arheologice întreprinsă de unii cercetători de la Muzeul de istorie al Moldovei și catedra de geologie-geografie din Iași, în afară de oase s-au descoperit și câteva resturi caracteristice aparținând culturii paleolitice.

Pentru lămurirea problemei legată de perioada paleoliticului de sfârșit, cu deosebire asupra stadiului social-economic vânătoresc, în planul de lucru al expediției paleolitice Ceahlău a fost trecută și cercetarea așezării de la Buda. Cercetările s-au făcut în colaborare: Muzeul regional Bacău, punind la dispoziție mijloacele materiale și Institutului de arheologie al Academiei R.P.R. revenindu-i conducerea științifică.

Săpătura a început la 13 octombrie 1958 pe locul numit de localnici « Dealul Lung », unde au fost descoperite oasele.

Ținând seama de faptul că, spre deosebire de rezultatul descoperirilor de la Ceahlău, resturile fosile ale animalelor s-au dovedit a fi mult mai numeroase și mai bine conservate, scopul săpăturii noastre a fost acela de a cunoaște îndeaproape asociația animalelor ce cădeau de predilecție în preocuparea vânătorilor ce au locuit pe Valea Bistriței.

Cercetările anterioare rezumându-se la simpla culegere a oaselor și câteva silexuri găsite la suprafață nu au fost de natură să precizeze etapa culturală căreia aparțin.

Așezarea geografică. Așezarea paleolitică de la Buda este situată pe coama dealului Viilor, pe unul din picioarele paralele care coboară spre valea Bistriței, numit Dealul Lung: picior îngust, atacat pe ambele versante de puternice alunecări.

Apariția oaselor la suprafață este urmarea unei acțiuni de eroziune a solului de către șuvoaiele repezi de ape, provenite din topirea zăpezilor și căderea ploilor. Din punct de vedere geologic ne aflăm în fața unor forme de relief sculptate în depunerile terțiare ale complexului grezo-marnos ale pliocenului podișului moldovenesc. Argilele și marnele acestui complex au favorizat și favorizează încă, datorită despăduririlor masive, puternice fenomene gravitaționale. Coama acestui

* La lucrări au luat parte: C. S. Nicolăescu-Plopșor, responsabil, Viorel Căpitanu, C. Buzdugan și V.

Ursache, membri,

deal este acoperită de depuneri lutoase a căror vechime nu depășește stadiul II al glaciațiunii Würm. Ca de obicei, pe culmi înalte, aceste depuneri sînt subțiri, ele îngroșindu-se, datorită acțiunilor de pantă, spre poala dealului și pe terasele inferioare.

Săpăturile arheologice de aici au început cu atacarea prin taluzare a uneia din suprafețele nestrăpunse de puhoaietele apelor.

Taluzul I, trasat inițial pe o lungime de 10×3 m, a fost prelungit apoi pînă la 30×3 m.

Ulterior au fost deschise încă două șanțuri de 10×3 m perpendiculare pe taluzul I, formînd cu acesta o cruce.

În medie s-a mers pînă la adîncimea de 1,50 m, iar în taluzul, I, s-a făcut o sondă de 2,50 m, atîngîndu-se roca suport.

Din punct de vedere stratigrafic, succesiunea depunerilor lutoase merge pe linia unei similitudini aproape perfecte cu cea întîlnită la Ceahlău, manifestînd pe alocuri doar mici deosebiri de nuanțe, însă cu totul neînsemnate.

Sub un strat subțire vegetal, care uneori nu depășește cîteva centimetri grosime, urmează apoi depunerile gălbui prăfoase, groase în medie de 0,30 m, pe care noi le considerăm aparținînd ultimului stadiu al glaciațiunii Würm.

Stratului gălbui prăfos îi urmează obișnuitul brun-roșcat, în desprinderi prismatice pe verticală, strat atribuit interstadiului Würm II — Würm III. Grosimea lui medie atinge 0,60 m.

Stratul inferior este ca nicăieri bogat în carbonat de calciu, care îi dă acel cunoscut aspect de pseudomicelian. Observația potrivit căreia pe terasele drepte, orizontale sau puțin înclinate acțiunea iluvială de spălare a calcarului a fost mai puternică, iar pe fruntea teraselor sau pe umerii de terase cu versanți abrupti pentru scurgerea apelor, această acțiune a fost cu mult mai slabă, se confirmă din plin și aici. Grație acestui fenomen, stratul acesta, care din punct de vedere geocronologic aparține depunerilor superioare ale stadiului II al ultimei glaciațiuni, întrunește toate condițiile unei bune conservări a resturilor fosile ale animalelor vîinate.

Din punct de vedere arheologic au fost identificate mai multe nivele culturale aparținînd fazelor de dezvoltare ale kostenkianului.

Cu totul sporadic, în depunerile galbene prăfoase la o adîncime cuprinsă între 0,10—0,30 m, au apărut cîteva așchii atipice și o răzuitoare pe lamă groasă, în secțiune triunghiulară. Firește, nu se poate vorbi de un nivel de locuire, ci mai probabil de niște mărunte pierderi întîmplătoare pe cărarea care ducea din valea Bistriței spre culmi. Judecînd după poziția stratigrafică pe care o ocupau și caracteristicile tehnicii de confecționare, deși este vorba de un material litic insuficient și atipic, ne aflăm fără îndoială în fața ultimei faze a kostenkianului cunoscut atît de bine la Ceahlău, de care se leagă în mod nemijlocit prin comunitatea ariei geografice de răspîndire.

Înregistrarea a trei așchii atipice în poziția verticală între adîncimile de 0,50—0,60 m în stratul subjacent brun-roșcat, se explică printr-o alunecare pe verticală din stratul superior pătrunse prin crăpăturile caracteristice acestui strat în timp de secetă. Nicidecum ele nu pot fi atribuite vreunui strat de cultură.

De abia la baza acestui strat, la adîncime de 0,80—0,90 m, apariția cîtorva exemplare, dintre care cinci piese tipice iar restul simple așchii și fragmente atipice, dirijează spre statornicirea unui nivel de locuire aparținînd kostenkianului superior, și chiar dacă ele sînt puțin numeroase, îl caracterizează totuși, afirmîndu-i existența. Caracterele lor tipologice aduc următoarea clasificare: o unealtă cu dublă întrebuițare, dăltiță la un capăt și răzuitoare la altul, prelucrată din menilit:

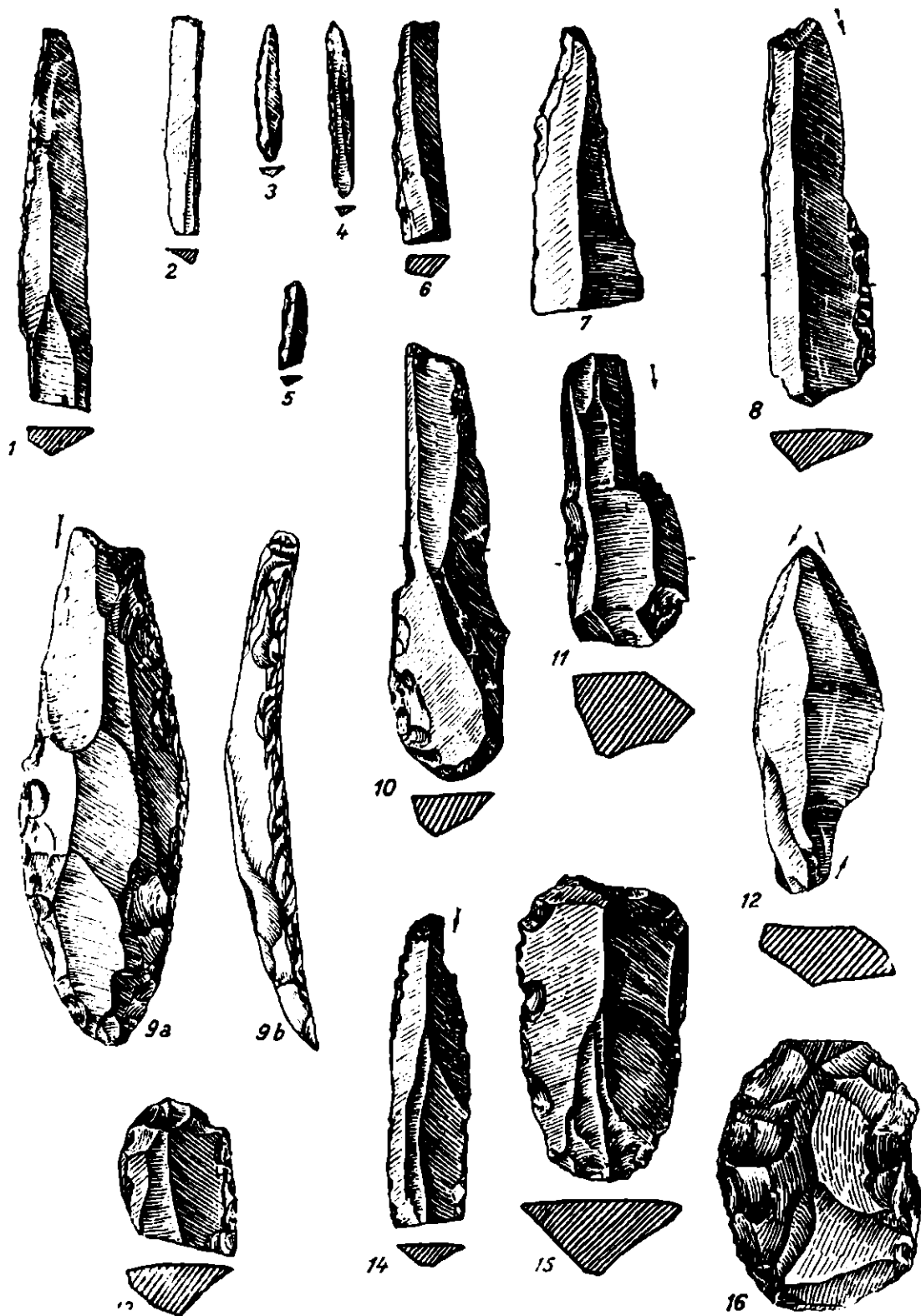

Fig. 1. — 1, 3, 4, 6–12, 14–16, obiecte litice din nivelul I Kostenkian mijlociu: 1, 4, vîrfuri de tip La Gravette (unul fragmentar); 3, lamă microlitică cu latura teșită; 6, 7, fragmente de lame cu latura teșită; 8, 11, 12, 14, burine de unghi și unul median; 9a–9b, 10, gratoare-burine; 15, gratoar pe virf de lamă; 16, gratoar înalt; 2, 5, 13, obiecte litice din nivelul II Kostenkian superior: 2, 5, fragmente de lame à bord abattu; 13, gratoar pe virf de lamă fragmentară.

virf tip Kostenki microlitizat, dălțiță dublă, din cremene de culoare albastruie albicioasă aproape translucidă, marcînd prezența silexului de Prut, virf tip Kostenki din cremene de Prut, răzuitoare cu îndreptări marginale destul de amănunțite. Menționăm că uneltele din acest strat sînt puternic patinate, patina pătrunzînd adînc și uniform. Ca materie primă pentru prelucrarea uneltelor, așa după cum reiese din cele arătate mai sus, a fost folosită pe scară largă cremenea de Prut,

mai rar menilitul și foarte puțin rocile locale.

Din punct de vedere al faunei se constată între 0,60—0,90 m adîncime prezența unor sporadice fragmente de oase mari, sparte pentru scoaterea măduvei, lipsite de orice semnificație științifică deoarece starea de conservare slabă și măruntele spărturi fac imposibilă orice încercare de a le determina.

Urmează primul nivel de locuire, atribuit kostenkianului mijlociu, reprezentat prin unelte tipice și o mare cantitate de oase provenite din animale vîinate. Elementele culturale ale acestui nivel se concentrează la adîncimea de 1,20—1,30 m dar continuă să apară sporadic atît în sus pînă la adîncimea de 1 m cît și în jos în stratul pseudo-micelîan pînă la adîncimea de 1,40 m.

Aici putem vorbi de șase virfuri kostenkiene din care patru sînt microlitice, șase dălțițe, trei răzuitoare, șase cuțitașe, două împungătoare, două nuclee, din care unul microlitic, o așchie microlitică precum și un mare număr de așchii atipice.

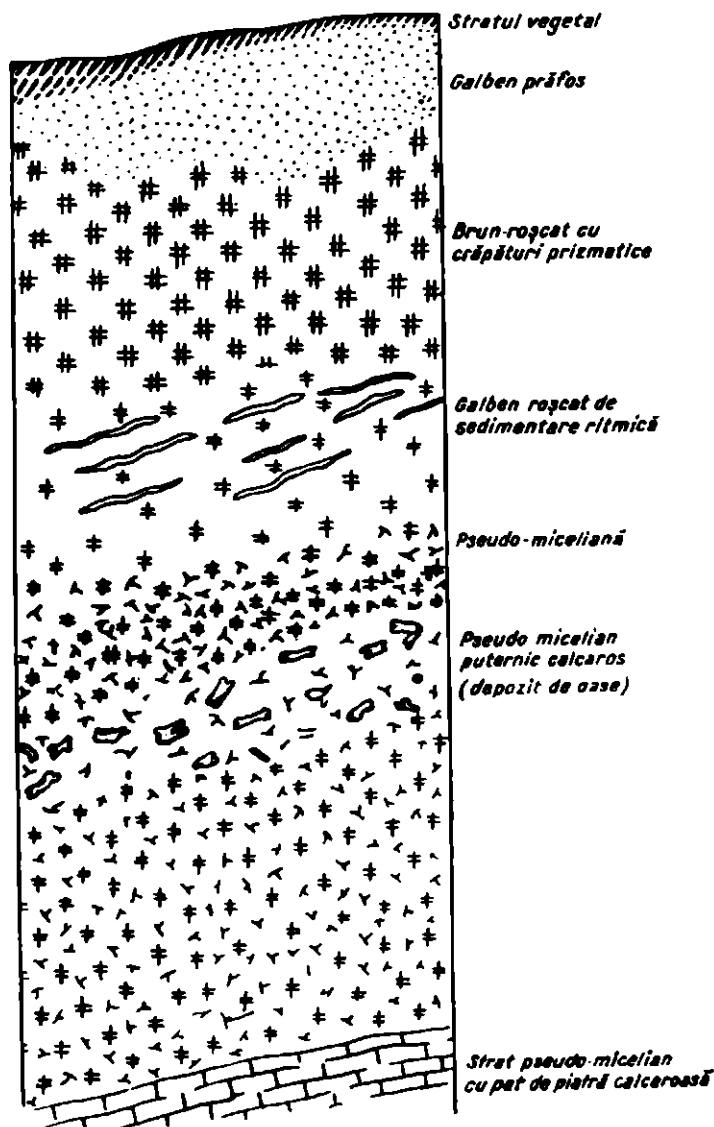

Fig. 2. — Secțiune stratigrafică.

Interesante sînt complexele de oase cuprinse între pătratele 8—29 din taluzul I, 9—10 șanțul III și 1—3 șanțul II, care — spre deosebire de acelea aflate în nivelul II de locuire, a căror stare de conservare fac cu neputință identificarea speciilor de faună pe care le reprezintă — sînt bine păstrate și oferă criterii pentru determinări paleontologice.

Aici se întîlnesc mai ales capete de oase lungi retezate, oase mici întregi precum și cîteva maxilare, aparținînd bourului și renului. După determinările paleontologului Al. Paul-Bolomey la bour predomină falangele și metapodiile.

Acumularea de oase de la Buda, după noi, este de pus în legătură cu magia vânătoarească al cărei rol era apropierea vînatului. Este prima practică magică în legătură cu procesul producției vînatorești întîlnită la noi în țară. Pe această înălțime care domina valea Bistriței pînă la orizont vîntorii depuneau picioare de bour retezate și alte oase, prinos ca vînatul să nu le scape de sub urmărire. Într-o proporție redusă Buda reprezintă un loc de cult ca cel de la Ambrozievka de lingă Marea de Azov, unde în același scop s-au depus oasele a peste 1 000 de zimbrii.

C. S. NICOLĂESCU-PLOPȘOR, responsabil,
VIOREL CĂPITANU, C. BUZDUGAN
și V. URSACHE, membri

NOTĂ ASUPRA RESTURILOR FOSILE DE LA BUDA

Aglomerarea de oase de pe DEALUL VIILOR de la Buda este, fără îndoială, susceptibilă de multiple și diverse interpretări, privitoare la proveniența lor. Pe de altă parte însă, aceste oase prezintă și un interes strict morfologic, totalul lor însumind 339 piese determinabile, care pot servi, dacă nu la interpretări, măcar drept un prețios material comparativ.

Fosilele provin de la două specii frecvente paleoliticului de sfîrșit și foarte dese ori asociate: *Bos primigenius* Boj și *Rangifer* sp. Resturile bourului predomină cu mult din punct de vedere numeric (313 piese) asupra celor de ren (26 piese), el pîrînd a fi principala victimă intenționat căutată sau întîmplătoare.

Bourul. Determinarea s-a făcut îndeosebi după metapodii, precum și după calcaneu și astragal, a căror structură prezintă elemente caracteristice pentru specie¹

Singurele părți din scheletul animalului ce nu s-au păstrat sînt craniul și coarnele. Extremitățile oaselor lungi se întîlnesc cel mai adesea; nu lipsesc însă nici fragmente de coaste și scapulă, porțiuni de

Fig. 3. *Bos primigenius* Boj: 1, metatars-extremitate distală; 2, metacarp-extremitate distală; 3, metacarp-articulație proximală; 4, astragal.

¹ U. Lehmann, *Der Ur im Diluvium Deutschlands und seine Verbreitung*, 1949, *Neues Jhb. f. Miner.*

usw. Bd. 90, Abt B, H 2.

coxal și un fragment de atlas. În afară de falange nici un os întreg. Spărturile nu au fost făcute după un plan determinat: suprafețele lor sînt neregulate și la diverse nivele, epifiza respectivă fiind însoțită de o porțiune mai lungă sau mai scurtă din diafiză. Relativ frecvente sînt epifizele juvenile (8,2%), desprinse prin nesudarea limitei diafizo-epifizare.

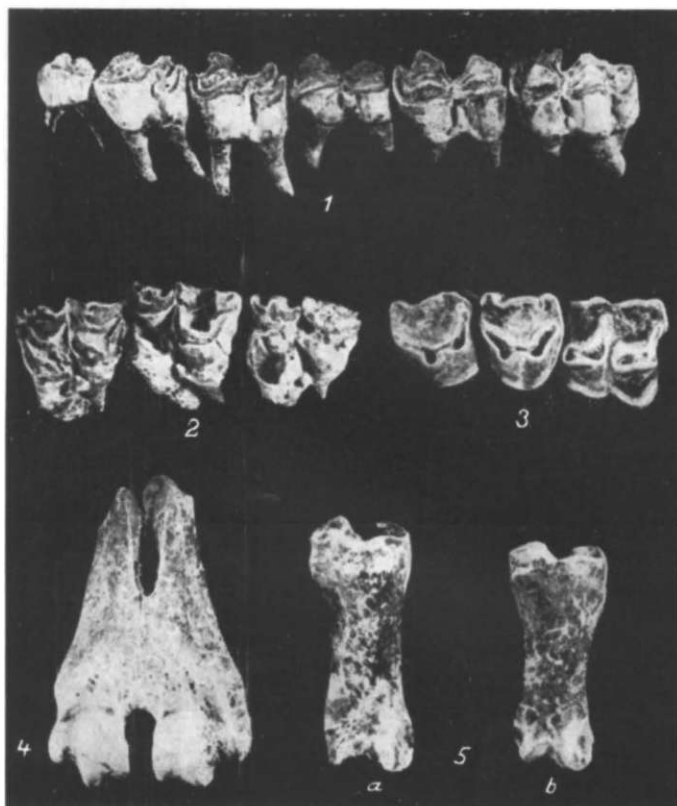

Fig. 4. — *Rangifer* sp., 1, P_2-M_3 inferior stg; 2, M_1-M_3 , superior sting; 3, P_3-M_1 , superior sting; 4, metacarp — extremitate distală, 5a-5b, falange.

ele, piese de o deosebită masivitate dovedesc existența unor animale robuste, probabil tauri maturi:

Humerus — diametrul trochleei = 96—120 mm (după Lehman 99,3—112 mm).

Metacarp — lățime distală 82—88 mm; grosime distală 44—46 mm.

Metatars — lățime distală 70—81 mm; grosime distală 39—45 mm.

Apariția bourului în cadrul ultimelor perioade paleolitice din terasele moldo-venești, fie singur, fie asociat cu renul sau cu alte viețuitoare, nu este un caz izolat: Ripiceniei², Ceahlăul și Bistricioara sînt doar bine cunoscute. Înteressantă este însă această abundență cantitativă a resturilor aceleiași specii, nouă nu numai pentru Moldova dar, după cîte știm, pînă acum pentru întreaga țară.

Renul. Alături de o frumoasă serie dentară inferioară stingă completă și de fragmente de serii inferioare și superioare, săpăturile de la Buda au scos la iveală două fragmente tibiale, un cuboscafoid, patru calcaneae, un astragal, un fragment metacarpian distal și patru falange primare. Ultimele se disting prin lungimea

S-a pus problema, dată fiind predominanța falangelor (33,2%) și a metapodiilor (13,7%), dacă nu poate fi vorba de o retezare intenționată și o depunere a extremității distale a membrilor. Este drept că fragmentele de humerus păstrate aparțin în întregime acestei extremități; că din cele 23 resturi de tibie, unul singur este proximal; în schimb, femurul ne-a dat exclusiv capete proximale, iar radiusul, care ocupă al treilea loc în tabelul cantitativ al acestui material (8,3%), a dat în mod egal fragmente ale ambelor extremități.

Deci, chiar dacă terasa Dealul Viilor ar reprezenta un loc de cult comparabil osuarului de la Ambrozievka¹, oasele aruncate aici nu erau selecționate și nici sparte într-un fel anumit.

Am amintit deja prezența animalelor tinere. Alături de

¹ P. I. Boriskovskii, *Le paléolithique de l'Ukraine*, 1953, (1958) in *Ann. du Serv. d'inform. geol.*, nr. 27, p. 254—264.

² N. N. Moroșan, *Le Pleistocène et le Paléolithique de la Roumanie du NE* 1938, in *Annuaire Instit. Geol. al Rom.*, XIX.

lor mai mare (56, 51, 52, 38, 9 mm) față de cele din musterianul de la Cotencher (46, 48, 49 mm)¹ apropiindu-se în schimb de cele de la Subalyuk (54 mm)². Fosilele provin de la cel puțin patru animale, dintre care minimum două încă foarte tinere (ambele serii dentare superioare drepte avind M_3 încă în erupție).

Descoperirea renului în Dobrogea — la Cheia³ precum și dincolo de Dunăre la Policika și Malkata Peștera⁴, indică faptul că un regim climatic aspru cuprinde, probabil, în această perioadă, întreaga regiune dunăreană.

O asemenea oscilație mai rece, mai aspră, domnea pe semne, în timpul formării depozitului osifer de la Dealul Viilor. Mai multe precizări însă ar fi imposibil de făcut, pe baza prezenței unei singure forme arctice. Însoțirea sa de către *bour* — specie de origine sudică — nu stăjenește cu nimic, deoarece se admite că acesta era adaptat și unui climat mai riguros⁵.

Se consideră că renul începe a părăsi regiunile Europei centrale la sfârșitul Würmului, retrăgându-se treptat, o dată cu ghețarii, spre actuala sa arie de răspîndire. Pentru teritoriul țării noastre, încă insuficient cercetat, resturile sale rămân o raritate.

Pe măsura noilor descoperiri va fi însă interesant de stabilit momentul dispariției acestei specii de pe meleagurile noastre.

AL. PAUL-BOLOMEY

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И РАСКОПКИ В СЕЛЕ БУДА

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Археологический институт Академии РНР в сотрудничестве с Бакэуским областным музеем произвел разведки и спасательные раскопки на палеолитической стоянке на горе Дялул Виллор (деревня Буда, село Блэджешть, Бакэуской области), где было обнаружено большое скопление костей зубра (*Bos primigenius* Boj) и несколько ископаемых остатков северного оленя (*Rangifer* sp.).

С геохронологической точки зрения скопление костей расположено в верхних лессовых отложениях II стадии последнего оледенения.

С археологической точки зрения, судя по найденным предметам, скопление костей в Буде восходит к среднелесковскому периоду.

Исследователи считают, что это открытие следует связать с охотничьей магией. Буда была таким же обрядовым центром, но в меньшей степени, как и Амвросиевка вблизи Азовского моря.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — 1, 3, 4, 6—12, 14—16, каменные изделия из I среднего костенковского горизонта: 1, 4, наконечники граветтского типа (один фрагментарный); 3, микролитическая пластина с отбитым краем (à bord abattu); 6, 7, фрагменты пластин с отбитым краем; 8, 11, 12, 14, долотья с угловым выступом и долото со сколотым концом; 9a—9b, 10, скребки-долотья; 15, скребок на острей пластин; 16, высокий скребок; 2, 5, 13, каменные изделия II верхнекостенковского горизонта: 2, 5, фрагменты пластин с отбитым краем (à bord abattu); 13, скребок на острей фрагментарной пластины.

Рис. 2. — Стратиграфический разрез.

Рис. 3. — *Bos primigenius* Boj: 1, плюсневая кость, нижняя часть; 2, ластная кость, нижняя часть; 3, следующий сустав после ластной кости; 4, астрагал.

Рис. 4. — *Rangifer* sp.: 1, $P_2 - M_2$ нижн. лев.; 2, $M_1 - M_2$ верхн. лев.; 3, $P_2 - M_1$ верхн. лев.; 4, ластная кость, нижняя часть; 5a—5b, фаланги.

¹ Dubois et Stehlin, *La Grotte de Cotencher*, 1932, in *Mém. Soc. Pal. Suisse*, II, p. 141—148.

² M. Mottl, *Die Fauna der Subalyuk-Höhle*, 1939, in *Geol. Hung. s. Palaeont.*, fasc. 14, p. 32—304.

³ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Raport preliminar asupra*

cercetărilor paleolitice din anul 1956, Cheia, in *Materialae*, V, 1959, p. 20—22.

⁴ N. Djambazov, *Пещерите в България*, Sofia, 1958, p. 83 Sofia.

⁵ U. Lehmann, *op. cit.*, p. 251.

LES RECHERCHES ET LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE BUDA

RÉSUMÉ

L'Institut d'Archéologie de Bucarest a exécuté, en collaboration avec le Musée régional de Bacău, quelques sondages et des fouilles de sauvegarde dans la station paléolithique de Dealul Viilor (village de Buda, commune de Blăgești, région de Bacău) qui y ont mis au jour une abondante accumulation d'os d'aurochs (*Bos primigenius* Boj) et quelques débris fossiles de rennes (*Rangifer* sp.).

Au point de vue géochronologique, cette accumulation d'os est située dans les dépôts lœssoides supérieurs du second stade de la dernière glaciation.

Archéologiquement, à en juger aux quelques pièces découvertes, le dépôt d'os de Buda appartient au kostenkien moyen.

Les auteurs estiment que cette découverte doit être rattachée à la magie de la chasse, Buda représentant, en plus petit, un lieu de culte semblable à celui d'Ambrozievka, à proximité de la mer d'Azov.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — 1, 3, 4, 6–12, 14–16, Objets en pierre provenant du niveau I (kostenkien moyen): 1, 4, pointes la Gravette (l'un des exemplaires, fragmentaire); 3, lame microlithique à bord abattu; 6, 7, fragments de lames à bord abattu; 8, 11, 12, 14, burins d'angle, et burin bec-de-flûte; 9a, 9b, 10, grattoirs-burins; 15, grattoir sur pointe de lame; 16, haut grattoir; 2, 5, 13, objets en pierre provenant du IIe niveau kostenkien supérieur): 2, 5, fragments de lames à bord abattu; 13, grattoir sur pointe de lame fragmentaire.

Fig. 2. — Section stratigraphique.

Fig. 3. — *Bos primigenius* Boj: 1, métatarse extrémité distale; 2, métacarpe — extrémité distale; 3, métacarpe — articulation proximale; 4, astragale.

Fig. 4. — *Rangifer* sp.: 1, P₃–M₃ inférieur gauche; 2, M₁–M₂ supérieur gauche; 3, P₃–M₁ supérieur gauche; 4, métacarpe extrémité distale; 5a, 5b, phalanges.